

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

45-479/2014

Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел.бр. 17794 датум 23.06.2014.

На основу чл. 18. ст. 4 Закона о Заштитнику грађана („Сл. гласник РС“ бр. 79/2005 и 54/2007), а на захтев Безбедносно-информативне агенције, Заштитник грађана даје

МИШЉЕЊЕ

О НАЦРТУ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О
БЕЗБЕДНОСНО-ИНФОРМАТИВНОЈ АГЕНЦИЈИ

Заштитник грађана поздравља рад учињен на припреми нужних, али не и довољних измена органског Закона о Безбедносно-информативној агенцији. Мишљење Заштитника грађана о Нацрту закона је позитивно, са изузетком у погледу једне одредбе, и са више битних напомена.

Изменама се одредбе о задирању у приватност писама и других средстава општења **усклађују** са гаранцијом неповредивости коју садржи Устав Републике Србије. Потребу за тим овај орган истакао је и у Извештају о превентивној-контролној посети БИА бр. 44-26/10 од 16.2.2010. године.

Заштитник грађана посебно поздравља добру меру која је нађена између општости и конкретности у одређивању садржаја посебних мера, што омогућава свеобухватност заштите тајности општења, али и предвидивост у примени закона.¹

Добро је што је мера *тајног надзора и снимања места, просторија и предмета, укључујући и уређаје за аутоматску обраду података и опреме на којој се чувају или се могу чувати електронски записи*, препозната као пратећа у односу на посебне мере којима се задире у тајност општења, те је и за њу као услов предвиђена одлука суда.²

Нацрт предвиђа да се посебне мере могу одредити „према лицу, групи или организацији“³. Чињеница је да комуникацију (општење) увек обављају „лица“ (физичка лица, грађани). Стога би било нужно прописати начин на који се, **пред судом**, чини одређеним или одредивим круг лица која се сматрају или ће се током примене мере сматрати члановима групе или организације на коју се односи посебна мера.

¹ (Изрази као што су „без обзира на облик и техничка средства“, „електронске или друге адресе“ и други у чл. 1. ст. 1. Нацрта).

² Чл. 1. ст. 2. Нацрта.

³ Чл. 2. ст. 1. Нацрта.

Нацртом се прописује да се посебне мере могу одредити када постоје основи сумње да се предузимају или припремају радње усмерене „против уставног уређења и безбедности Републике Србије“⁴. Међутим, Устав Републике Србије у чл. 41. ст. 2. допушта одступање од тајности општења само „ради вођења кривичног поступка и заштите безбедности Републике Србије“. Због тога, овај орган сматра да одредба у Нацрту која прописује могућност примене посебних мера ради заштите „уставног уређења“ није у складу са Уставом и недопуштено проширује могућност примене посебних мера.

Иста законска одредба (чл. 2. Нацрта) указује да се мера тајног надзора посебно разматра са гледишта нужности и пропорционалности. Иако није нужно (јер Устав важи и примењује се и без посебне законске одредбе), било би добро и Законом истаћи потребу да примена посебне мере буде у обиму „неопходном да се сврха ограничења задовољи у демократском друштву“⁵.

Нацрт одређује да ће одлуку о примени посебне мере, уместо као до сада – председник Врховног касационог суда (односно судија кога он одреди), доносити председник Вишег суда у Београду, односно судија кога он одреди међу судијама распоређеним у Посебно одељење тог суда које поступа у предметима организованог криминала, корупције и других посебно тешких кривичних дела⁶. Овај орган се неће мешати у питање промене суда надлежног за доношење одлуке о примени посебних мера, јер је то питање политике у области безбедности и правосуђа. Овде треба истаћи да се надлежност „Посебног одељења“ Вишег суда у Београду простире по целој територији Републике, што је неопходно за нову дужност која се Нацртом предвиђа.

Добро је увођење двостепености у одлучивање суда о примени посебних мера. Међутим, за жаљење је што нема начина да се обезбеди двостепеност, односно право на жалбу лицу чија су права ограничена одлуком првостепеног суда, на пример увођењем адвоката по службеној дужности који би поступао на основу законом датог овлашћења, а без знања лица чија права се ограничавају.

Чланом 15б Нацрта прописана је могућност „проширења“ посебне мере по одлуци директора на друго средство комуникације, адресу или место комуникације, а за лице, групу или организацију у односу на коју је суд већ донео одлуку о примени посебних мера, али уз обавезу прибављања накнадне одлуке суда. Такво решење је рационално и ефикасно, али мора бити коришћено рестриктивно и уз појачане мере надзора.

Требало би преиспитати да ли се може „користити“ „материјал о радњи или лицу, групи или организацији која није обухваћена наредбом о одређивању посебне мере“, који се не тиче кривичног дела у односу на које се могу одредити посебне доказне радње, али је применом посебне мере која јесте одобрена у односу на друго лице, групу или организацију ипак прикушљен (чл. 15в Нацрта). Став овог органа је да такав материјал не може бити коришћен и мора бити уништен, јер је прикушљен применом непропорционалне мере, насупрот одредби Устава која пропорционалност успоставља као услов за ограничавање људских права (чл. 20. Устава).

⁴ Исто.

⁵ Чл. 20. ст. 1. Устава Републике Србије

⁶ Чл. 3. ст. 3. Нацрта.

Овај орган сматра нужним да се законом, овом или првом идућом приликом, обезбеди да се само по одлуци суда примењује посебна мера *тајног прегледа ствари и простора*, јер се њоме, иако се не задире у приватност *комуникације*, на посебно интензиван начин ограничава право грађана на приватност *живота* које је гарантовано чланом 8. Европске конвенције о заштити људских права и темељних слобода (Европска конвенција о људским правима), а коју је Република Србија Ратификовала те представља део нашег правног поретка.

